

Міністерство освіти і науки України
Тернопільський національний економічний університет
Кафедра економічної теорії

Міждисциплінарна курсова робота

з

економічної теорії

на тему:

«Аналіз стану та тенденцій розвитку ринку золота в Україні»

Студентки 2 курсу Ф-21 групи
Кротик Ю.М.
Науковий керівник: старший
викладач, к.е.н. Полікарпова О.С.
Національна шкала
Кількість балів
Оцінка ECTS

Тернопіль – 2017 р

Зміст

Вступ.....	4
Розділ 1. Теоретичні основи функціонування ринку золота.....	7
Розділ 2. Аналіз попиту та пропозиції на формування ціни на ринку золота в Україні.....	13
Розділ 3. Сучасні монетарні тенденції на ринку золота.....	19
Висновки	23
Список використаних джерел.....	24

Вступ

Актуальність теми. Протягом всієї історії фінансових відносин золото гарантувало стабільність валюти країн всього світу. Держави, які не використовують золотомонетний стандарт в управлінні своєї фінансові системи часто піддаються дії інфляційних шоків. Інфляція, у свою чергу, закликає інвесторів знаходити надійніші джерел вкладення коштів, щоб захистити свої заощадження. Одним з найбільш надійних і популярних ринків інвестиційних інструментів є ринку золота. Не дивно, що більша частина світу тримає свої грошові резерви в золотих запасах, оскільки жодна валюта не може зрівнятися з надійністю цього дорогоцінного металу. Сьогодні операції із золотом та іншими дорогоцінними металами - це не тільки реальне фізичне золото, і безготівкові операції на міжнародному ринку дорогоцінних металів. Вони супроводжуються створенням конкурентних цін, низькими процентними ставками за кредитами в банківських металах, високими процентними ставкам по депозитах в дорогоцінних металах, швидкість і якість обслуговування клієнтів і дозволить українському "золотому банківському" бізнесу інтегруватися в світовий.

З економічною глобалізацією процесів з підвищеною фінансової нестабільності, амортизації і поступової втрати США домінування долара як світової резервної валюти, фактор стабілізації глобального функціонування фінансової системи може стати золото. Зростаюча роль золота в умовах нестабільної світової фінансової системи, інтегративний характер ринку золота вимагає поглиблення аналізу природи сучасних характеристик виявлення, визначення та перспективи розвитку в процес фінансової глобалізації. Золото представляє особливий інтерес для дослідження в сучасній світовій економіці та конкретних тенденцій в останні роки Тому важливо аналізувати ситуацію на внутрішньому ринку золота, дослідження впливу попиту і пропозиції на формування цін на ринку золота і виявити можливості для впровадження міжнародного досвіду в розвитку ринку золота в Україні. Роль золота в

економіці та його роль в якості важливого інструменту для інвестицій привернули увагу багатьох дослідників.

Серед зарубіжних авторів особливої уваги заслуговують роботи: А. Г. Барсегян, А. Грінспен, Б.Блеккет, Б.Ейшенгрін, Ф. Кідленд, Б. Люсі, В. Джевонс, В. Михальський, Д.Баур, Д.Вуд, Дж.МакКоун, Дж. Р. Зіммерман, Є. О. Медведкіна, Л.М.Чиж, Л.Мізес, Л.Н.Красавіна, М. Бордо, М. О'Браян, П. Темін, М.Фрідман, Н.Льюїс, П.Кругман, Р. Зеллік, Р. Мандел, С. Хармстон, Т.МакДермотт, Ф.Капі, Ч.Кінделбергер. Багато українських дослідників аналізують ситуацію формування і розвитку ринку золота в Україні. Ці питання розглядають такі вчені, як С. Варфоломєєв, В. Мельник, А. Святненко, Н.Вернер, Луцишин З., Рогана А., Сас О. та інші. Вони торкаються питань оцінки та аналізу таких чинників, як: динаміка цін на золото, дохідність інструментів ринку золота, визначальних факторів ціноутворення на ринку дорогоцінних металів.

Мета курсової роботи полягає у виявленні основних тенденцій та прогнозів, які притаманні ринку золота і факторів, що впливають на ринок золота на сьогодні.

За даними цієї мети необхідно вирішити наступні завдання:

1. дослідити теоретичні основи функціонування ринку золота;
2. дослідити впливу попиту і пропозиції на формування ціни на ринку золота в Україні;
3. дослідити монетарні тенденції на ринку золота

Об'єкт дослідження - функціонування ринку золота.

Предметом дослідження курсової роботи є ринок золота і тенденції його розвитку.

Методи дослідження: Теоретичною основою дослідження послужили основні положення економіки, статистики, здобутків вітчизняних і зарубіжних дослідників та економічних умов на світовому ринку золота. Методологічною основою дослідження є історичний, логічний і системний підхід, загальні і спеціальні методи, включаючи аналіз, аналогія, метод сходження від

абстрактного до конкретного. Дослідження базується на використанні статистичного, порівняльного, факторного та структурного методів аналізу; використовувалася наукова література вітчизняних авторів, інформація про різних газетах, журналах та Інтернет-ресурсах.

Структура та обсяг курсової роботи. Структура курсу складається з вступу, трьох розділів, висновків, використаної літератури. Обсяг курсової роботи складається з 25 сторінок.

Розділ 1. Теоретичні основи функціонування ринку золота

На протязі всієї історії функціонування грошей та їхні функції здійснювало золото як дорогоцінний метал. З розвитком людства відбувається переоцінка соціально-економічної сутності золота, його функцій і ролі в національній економіці та в світі в цілому. Майже все видобуте золото матеріально існує сьогодні в світі і є економічно активними, тому ринок золота значно ширший і складніший, ніж просто продаж золота, яке добувається кожен рік. Як відомо, в економіці є два основних способи вимірювання величин: на визначену дату ("запас") і за певний визначений період, зазвичай за рік ("потік").

Золото в якості резерву, за винятком того, що безповоротно втрачено, існує в трьох основних формах:

- 1) Централізовані запаси в казначейських і державних банках;
- 2) Приватне зберігання фізичних і юридичних осіб (компаній, банків і т. д.);
- 3) Метал, який використовується в різних галузях промисловості та побуті, і підходить для повторного використання.

Золото може бути використано в таких пунктах:

1. Офіційний резерв. До середини минулого століття золото офіційно вважалося засобом платежу. З переходом від Бреттон-Вудської валютної системи до Ямайської золото перестало виступати в якості глобальної одиниці, не втративши резервної функції, залишаючись і до цих пір одним з головних факторів міжнародного значення для визначення вартості.

2. Вторинна переробка. Оскільки протягом процесу промислового виробництва золото практично не піддається руйнуванню, його вторину переробку - друге джерело після видобутку, формування пропозиції на цей метал. Вторинній переробці підлягає золотий лом, який складається з колишніх ювелірних прекрас, старих механізмів та деталей електричних приборів.

3. Видобуток золота. Це основне джерело формування його пропозиції. Прийнято розрізняти два основних метода видобутку золота: розсипний і

рудний. Середньосвітовий показник видобутку розсипного золота становить 7%. Абсолютним лідером тут є Росія, яка щорічно видобуває його в межах 16%. Розробка рудних родовищ - наймасштабніший і прибутковий спосіб видобутку золота (близько 93% золота рудним шляхом в Росії, 84%). В історії людства, за приблизними оцінками, було видобуто близько 158 тисяч. тонн золота, з яких третина - після 1950 року. Станом на 2016 рік виділили трійку лідерів по кількості золотих запасів в країни, до неї увійшли Італія, Німеччина і США. Безумовно що лідером списку є США, адже з кожним роком дана країна збільшує свою частку загального резерву, яка у 2016 році становила 72,2%. Це свідчить про те що США найкраще володіє своїми запасами золота.

4. Споживання і розподіл золота. Історично, більша частина золота споживається в азіатських країнах. Відповідно, зі зростанням благоустрою населення цих країн, золото залишиться важливою категорією їх споживання на світовому ринку. В цілому, країни-споживачі діляться на дві групи. Перша - технічно розвинені країни (Японія, Німеччина, США) які використовують золото в основному для промислових цілей. Друга група - країни, лівова частка споживання яких представлена ювелірною промисловістю, які представляли (Італія, Португалія, Китай, Індія, Азія, Північна і Південна Африка) [9, с. 110]. Існують три основних сегменти споживання золота: ювелірна промисловість, споживання в промислових цілях та інвестиційний попит. Ювелірна промисловість є найбільшою сферою видобування золота: на її частку припадає 60% світового попиту.

Золото вважається не тільки символом багатства і міцного металу, але в якості сховища активів у несприятливих економічних умовах.

На думку Н. Льюїса, сучасні центральні банки та уряди країн не є прихильниками золотого стандарту через те, що його використання позбавило б їх можливості вирішувати економічні проблеми за допомогою політики "дешевих грошей".

Алан Грінспен у статті "Золото і економічна свобода" зазначає, що золото виступає перешкодою на шляху конфіскації державою багатства через

дефіцитне фінансування державних видатків, оскільки за умови золотого стандарту масштаби такого фінансування є суворо обмеженими. За умов же відсутності золотого стандарту зникають і способи протидії інфляції.

Також він зазначає, що грошово-кредитна система, яка базується на золоті, сприятиме уникненню фіскальної необережності, зміцнить антиінфляційну політику й забезпечить неможливість відновлення фінансового марнотратства. Проте, також зазначає А. Грінспен, прихильники золотого стандарту повинні розуміти, що це не лише технічна й фінансова перебудова, а й фундаментальна зміна в економічних процесах.

Серед причин для інвестування в золото виділяють:

- Незалежність. Золото зміцнює довіру за рахунок своєї незалежності, воно незалежне від держави, валюти, дохідності вкладів, надійності кредитів. На його вартість може впливати економічні і політичні фактори, але його цінність і придатність як засобу платежу залишаються незмінними.

- Резервний засіб. Держави та центральні банки засобом забезпечення своїх валют часто вибирають золото.

- Висока ліквідність. Золото, поряд з найбільш ліквідними активами є найбільш привабливими. Його можна продати за 24 години на одному фінансовому ринку так і на декількох відразу.

- Диверсифікація активів. Золото може зіграти вирішальну роль у формуванні інвестиційного портфеля.

- Надійність та стабільність. Золото завжди було цінним і дорогоцінним металом, як і раніше є кращим способом інвестування грошей. Незалежно від можливих коливань на фінансовому ринку, ціна на золото показує стабільну і позитивну тенденцію до зростання.

Залежно від цілей, які ставить перед собою інвестор, ним здійснюються такі операції із золотом, які включають:

1. купівлю реального золота для страхування ризику інфляційного знецінення грошей;

2. придбання акцій золотодобувних компаній, щоб одержувати високі дивіденди, прибутки і одночасно страхування інфляційного ризику;

3. строкові - форвардні і ф'ючерсні- угоди терміном на 1, 3, 6 місяців із золотом для здійснення ризикових (венчурних) інвестицій.

На ринку форвардних угод здійснюється:

- хеджування з метою страхування ризиків зміни цін;
- спекулятивні термінові операції - купівля та продаж золота з метою отримати прибуток;
- арбітражні операції із золото для отримання прибутку в просторовому і тимчасовому розриві;
- паралельно не зменшуються масштаби приватної тезаврації (накопичення приватними особами золота як скарбу).

На світовому ринку золото продається через посередників-дилерів. "Золоті" дилери – це фірми, які є втіленням фінансової аристократії (зазвичай не більше 20). У вузькому сенсі, насправді “золотими” дилерами є всього п'ять компаній, які традиційно утворюють Лондонський ринок.

У світі є спеціальні центри торгівлі золотом, де регулярно здійснюється його купівля і продаж. Це ринок золота (золоті аукціони). Золото на ринки поставляється у вигляді стандартних злиwkів:

- міжнародний стандарт 400 тройських унцій (12,5 кг) з пробою не менш як 995;
- великі зливки проби від 900 до 916.6 і вагою в кілька кілограмів;
- невеликі злитки до 990 г.

Об'єктами операцій на ринках золота виступають також золоті монети як старого карбування так і сучасні ювілейні та сувенірні монети.

Сьогодні у світі налічується понад 50 ринків золота:

- у Західній Європі (Цюріх, Париж, Лондон, Женева і т. д.) – 11;
- в Америці - 14, в тому числі п'ять у США;
- в Азії – 19;
- в Африці - 8.

Залежно від режиму, які надає держава, ринки золота поділяють на:

- світові ринки (Лондон, Цюрих, Нью-Йорк, Гонконг, Дубай та ін)
- внутрішні вільні (Париж, Мілан, Стамбул, Ріо-де-Жанейро);
- місцеві контрольовані (Афіни, Каїр);
- чорний (Бомбей та ін).

Формулюючи визначення багатства, представник камералістичної школи Ю. Крижанич виокремив п'ять рівнів багатства держави. Держава першого рівня має значні запаси золота, срібла та інших руд. Держави другого володіють матеріалами, придатними для пошиття одягу і виготовлення прикрас (дорогоцінне каміння, перли, шовк, льон, та ін.). Третій рівень у цій ієрархії відведено державам, забезпеченим продуктами харчування і прянощами. Ще багатшою і сильнішою Ю. Крижанич вважає державу з виходом до моря і розвиненою торгівлею, населення якої від природи наділене розумом і хитрістю. На його думку, в таких державах процвітають ремесло, землеробство і морська торгівля, що забезпечує добробут усієї держави. Найбагатшою державою для дослідника є та, яка, крім усіх перелічених вище ресурсів, має ще й досконале законодавство.

А. Сміт категорично заперечував запропоноване ранніми меркантилістами визначення багатства держави через обсяги грошей, якими на той час слугували золото і срібло, також він заперечував ідею збагачення держави через штучне підтримання надлишку торговельного балансу. На його думку, ніщо не є таким далеким від істини, як твердження, що багата держава, як і багата людина, повинна бути забезпечена грошима, а накопичення золота і срібла в кожній країні – найшвидший спосіб збагачення. Також він зазначав, що без втручання держави в торгівлю, механізми курсоутворення і ціноутворення, неможливою є ситуація, коли в країні залишається замало грошей в довгостроковому періоді. Високу ціну дорогоцінних металів А. Сміт пояснював їхньою корисністю, красою та рідкісністю. І саме висока вартість зумовила їхнє використання як грошей. Проте ціна золота і срібла, як і будь-якого іншого товару, коливається, тому вони не можуть слугувати точним мірилом інших

товарів, таким мірилом може бути лише кількість праці, вартість якої не міняється.

Дж. Кейнс зазначав, що переваги, на яких наголошували меркантилісти, характерні не для всіх країн у світі, тобто вони мають національно обмежений характер. Зокрема, застосовуючи певні інструменти впливу на процентну ставку всередині країни, державна влада за допомогою політики активного сальдо торгового балансу могла залучати внутрішні інвестиції, оскільки з припливом дорогоцінних металів знижувалася внутрішня процентна ставка. Надмірне зниження ставки, зазначав Дж. Кейнс, спричиняє зростання одиниці заробітної плати, а це, своєю чергою, зумовлює зростання ціни на продукти всередині країни і як наслідок – негативно впливає на торговельний баланс.

А. Грінспен зазначає, що золото постає перешкодою на шляху конфіскації державою багатства через дефіцитне фінансування державних видатків, оскільки за умов золотого стандарту масштаби такого фінансування суворо обмежені. За відсутності золотого стандарту зникають і способи протидії інфляції.

Також учений підкреслює, що грошово-кредитна система, яка базується на золоті, сприяє уникненню фіскальної необережності, зміцнює антиінфляційну політику і забезпечує неможливість відновлення фінансового марнотратства. Проте, на думку А. Грінспена, прихильники золотого стандарту повинні розуміти, що перехід до грошово-кредитної системи, яка базується на золоті, є не лише технічною і фінансовою перебудовою, а й фундаментальною зміною в економічних процесах.

Л. М. Красавіна наголошує на тому, що питання ролі золота вирішується “не законодавчими актами і вольовим рішеннями, а реальними потребами ринкової економіки”. А. Г. Барсегян зазначає, що золот може стати універсальним резервним активом. Це обмежило б можливість “валютних війн” між країнами-лідерами, зменшило б ймовірність незабезпеченої емісії міжнародних грошей. Золото могло б стати орієнтиром для визначення

майбутнього рівня інфляції і виступити в ролі номінального якоря валютних курсів.

М. О'Браян, навпаки, вважає, що золотий стандарт є знаряддям перетворення рецесії на депресію. На його думку, саме негнучкість монетарної політики спричинила Велику депресію, а ті, хто вважає, що період золотого стандарту характеризується стабільністю цін, просто не бачили доказів протилежного.

До противників золотого стандарту також належить П. Кругман. В одній зі своїх статей він висловив думку про те, що повернення до золота є поганою ідеєю, аргументуючи це коливанням реального рівня цін на золот.

На противагу прихильникам монометалізму, Б. Ейшенгрін і П. Темін розглядають золотий стандарт як механізм, що зумовив перетворення звичайного спаду комерційної діяльності у Велику депресію. Це сталося тому, що обмеження, які діяли в період функціонування золотого стандарту, зводили нанівець спроби держав пристосуватися до змін у світовій економіці.

Науковці зазначають, що “менталітет золотого стандарту сформувався впродовж тривалого буму, який тривав з кінця XIX до початку XX ст., пережив шок Першої світової війни і пообіцяв стати гаванню для кораблів (держав), які плавають неспокійними соціальними, політичними та економічними морями. Проте прив'язка до нього, натомість, виявилася каменем на шиї, і замість того, щоб утримати економіки на плаву, золотий стандарт допоміг їм потонути”. Не менш цікавим є твердження Б. Блеккета про те, що золотий стандарт став релігією для окремих членів правління центральних банків Континентальної Європи, що робило їх неспроможними неупереджено і об'єктивно оцінювати можливі альтернативи.

Використання золота як резерву, навіть після офіційного процесу його демонетизації, М. Бордо пояснює поєднанням низки чинників, до яких відносить інерцію, ринкові екстерналії, статус золота та високу інфляцію у 70-х роках XX ст.

На думку С. Хармстона, золото є довгостроковим заощадженням, оскільки цей дорогоцінний метал проявив себе краще за інші активи як засіб нагромадження багатства в період економічної нестабільності і високої інфляції. Також дослідження автора підтвердили, що, хоча ціна золота і коливається, на відміну від інших товарів та напівфабрикатів, у підсумку воно завжди повертається до свого історичного паритету купівельної спроможності.

Аналізуючи резерви у формі дорогоцінних металів, М. Фрідман стверджував, що США повинні продавати свої золоті запаси, тоді як Р. Мандел цього не схвалює, аргументуючи свою позицію необхідністю використання таких резервів як страхового інструменту при непередбачуваних витратах в умовах кризи.

Свою чергою Р. Зеллік передбачає можливість використання золота як базового міжнародного орієнтира інфляції, дефляції і майбутньої вартості валют, що збігається з твердженням Р. Мандела про те, що у ХХІ ст. золото залишатиметься складовою міжнародної валютної системи, проте не у такій формі, як у минулому. Р. Зеллік також зазначив, що сьогодні золото використовують як альтернативний монетарний актив.

Наслідком фінансової глобалізації може стати запровадження цифрового золота як світової валютної одиниці, як вважає В. Михальський. Цей процес, на його думку, проходить у три етапи. Перший етап вже актуальний на сьогодні – це котирування золота в основних валютах. Другий етап полягає у використанні дорогоцінних металів з метою удосконалення міжнародних розрахунків через електронні платежі й мережу Інтернет. Третій етап – це відмова глобальними економічними об'єднаннями від власних валют і використання в транзакціях цифрового золота. Також він звертає увагу на те, що визнання золота як фінансового активу та ефективного заходу протидії інфляції є єдиною можливістю збереження стабільності грошової системи.

Ф. Капі та Д. Вуд наголошують на тому, що впродовж багатьох років золото сприяло підтриманню цінової стабільності за допомогою золотого стандарту, а з відмовою від нього гучно заявили про себе такі проблеми як

інфляція та інфляційні коливання. На їхню думку, через розширення ролі золота як конкурента національних грошових коштів можна посилити таргетування інфляції. У своєму дослідженні автори доходять висновку, що золото все ще відіграє важливу роль у сучасному світі, набуваючи форми недержавних грошей, зокрема електронних грошей із золотим забезпеченням.

Важливе економічне значення товарів і дорогоцінних металів зумовлене тим, що зміни в рівні їхніх цін спроможні впливати як на виробничі, так і на інвестиційні рішення уряду та юридичних осіб, і таким чином позначатися не лише на загальній економічній активності, а й на формуванні інфляційних очікувань. Значна частина сучасних економістів і політиків висловлює занепокоєння стосовно наслідків таких “нововведень”, хоча трапляються й позитивні відгуки щодо можливості застосування модифікованого золотого стандарту на даному етапі розвитку світової економіки. Одним з найвагоміших недоліків прив’язки курсу валют до золота є помітне обмеження монетарної політики держав.

Попри вагомий внесок як зарубіжних, так і вітчизняних учених у дослідження цієї проблематики, сьогодні постала гостра необхідність подальшого вивчення ролі золота та інших дорогоцінних металів у економіці держави.

Висловлюючи різні погляди стосовно функцій золота в економічному розвитку сучасного суспільства, дослідники одностайні в тому, що в час економічної кризи саме золото продовжує виконувати роль однієї з “безпечних гаваней” для інвесторів.

Т. К. Дж. МакДермотт і Д. Дж. Баур, досліджуючи роль золота у міжнародній фінансовій системі за тридцять років (від 1979 до 2009 року), дійшли висновку, що за цей період золото виступало в ролі страхового фонду і “безпечної гавані” для більшості європейських фондових ринків і США, проте не для Австралії, Японії, Канади і країн БРІК (Бразилії, Росії, Індії, Китаю). Вони виокремили дві форми “безпечної гавані” – слабку і сильну. За слабкої ціна на золото у відповідь на негативні ринкові шоки не буде рухатись в

одному напрямі з іншими активами, тобто втрати інвесторів не зростатимуть. За сильної форми “безпечної гавані” ціна на золото буде рухатись у протилежному до ціни інших активів напрямі, зменшуючи тим самим втрати інвесторів. Дослідження підтвердило, що золото є сильною “безпечною гаванню” для більшості розвинених країн, у тому числі Німеччини, Франції, Італії, Швейцарії, Великобританії та США. Отже, золото спроможне стати стабілізатором світової фінансової системи.

Д. Дж. Баур і Б. М. Люсі розмежовують поняття “безпечна гавань”, диверсифікаційний актив і хедж. Своїми емпіричними дослідженнями вони підтверджують, що золото є “безпечною гаванню” для капіталу, але не для облігацій на ринку. Також вони зазначають, що цей метал може функціонувати як “безпечна гавань” лише впродовж обмеженого часу – близько 15 торгових днів – і пояснюють це тим, що інвестори, які тримають золото довше ніж 15 днів після того, як негативний шок досяг піку, втрачають гроші.

Досліджуючи роль золота та срібла на фінансовому ринку, Дж. Р. МакКоун та Дж. Р. Зіммерман зробили висновок, що для обох металів характерний середній рівень дохідності, проте дохідність золота вища, ніж казначейських векселів, а срібла – нижча. Обидва метали можуть використовуватися як інструмент інфляційного хеджування, в цій ролі золото також проявляє себе краще, ніж срібло. Дослідники зазначають, що ці метали пов’язані зі споживчими цінами, що відображається у їх взаємоузгодженому стохастичному русі.

Розділ 2. Аналіз стану ринку золота в Україні: попит, пропозиція та механізм ціноутворення

Золото відіграє значну роль як частина золотовалютних резервів, що утримуються центральними банками та наднаціональними організаціями. На сьогоднішній день країни в середньому утримують 112% їхніх золотовалютних резервів у золоті, хоча співвідношення значно варіюється в залежності від країни: так у США ця частка складає 61,1%, у розвинутих країнах Європи від 30% до 50%. Золоті резерви між країнами та наднаціональними установами розподіляються таким чином: Об'єднана Європа – 39% (12 411 т), США – 26% (8 135 т), МВФ та Світовий банк – 11% (4 000 т), Азія – 6%, інші країни не об'єднаної Європи та світу – 18% [4, с. 280].

Обсяг золотого запасу відображає валютно-фінансові позиції країни і слугує одним із показників її кредитоспроможності. Уряди країн, що розвиваються, прагнуть збільшити частку своїх резервів у золоті (зокрема за рахунок скорочення доларової частини). Згідно зі звітом Всесвітнього Банку, у 2016 році лідерами по обсягах запасів золота були США, Німеччина, Італія які зберігають свої позиції протягом уже чотирьох років.

Отже, кожна країна має свій золотий запас. Загальна маса даного металу у резервах країн перевищує 28 тис. т. Понад 80% усього золота мають у своєму володінні 10 країн, серед яких США, Німеччина, Італія, Франція, Китай і ін. Одними з основних споживачів золота є Китай та Індія, оскільки економіка даних країн характеризується високим рівнем інфляції. Світовий попит на золото зростає, тому очевидним є те, що Україні варто переймати досвід іноземних інвесторів. Ринок золота в Україні знаходиться на початкових стадіях розвитку і потребує великої уваги до себе. Однак з кожним роком поступово збільшується кількість банків-учасників золотих відносин, тому українські ціни на золото стають все ближчими до світових котирувань.

Постійний ріст попиту на золото на світовому ринку, а також стабільність та надійність цього металу призводить до постійного зростання його ціни і в Україні.

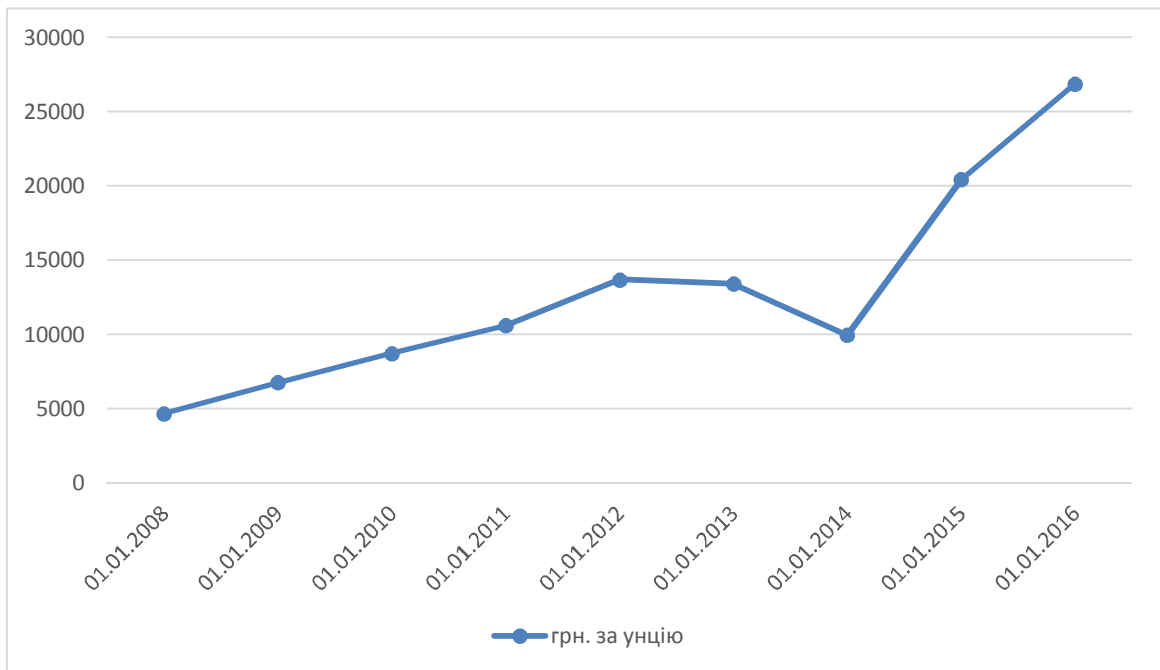

Рис. 2.1. Ціна золота на ринку України впродовж 2008-2016 рр.

Протягом 2008-2013 років в Україні спостерігалось поступове зростання ціни на золото. Однак у квітні 2013 року відбулася криза на ринку золота, котра призвела до падіння його ціни на 9%. Український мінімум ціни на золото зафіксований 21 грудня 2013 року (9551,635 грн. за унцію). Це можна пояснити початком як політичної, так і економічної кризи в країні. Але уже протягом перших трьох місяців 2014 р. ціна на золото поступово зростає й до сьогодні, що свідчить про збільшення попиту на золото, тобто бажання громадян захистити свої заощадження у зв'язку з нестабільною та складною ситуацією в країні.

Серед чинників, що впливають на коливання ціни на золото варто виділити наступні:

- обсяги видобутку золота та попит на нього;
- ціна на нафту, міна якої спричиняє і зміну ціни на золото;
- курс долара (валютою купівлі-продажу золота є долар США, а якщо ці операції здійснюються за допомогою іншої валюти, то її курс все рівно визначається відносно долара, тому ціна золота значно реагує на зміни у курсі долара);

- світові фінансові індекси (зниження показників курсу акцій свідчить про спад виробництва, що викликає недовіру інвесторів до того чи іншого фондового ринку, сприяючи, таким чином, зростанню вартості золота).

Тенденції до постійного зростання попиту на золото свідчать про суттєві переваги інвестування в золотий метал, а саме:

- захист від інфляційних процесів;
- можливість отримання прибутку при зростанні ціни на ринку;
- відсутність оподаткування при купівлі золота;
- низькі трансакційні витрати;
- надійність вкладень;
- найвища проба банківських металів.

Поряд з перевагами золотого інвестування існують й значні недоліки, які в основному спричинені недостатністю розвитку ринку дорогоцінних металів в Україні. До недоліків варто віднести:

- відсутня впевненість щодо отримання прибутку;
- існують ризики втрати частини коштів;
- запаси золота вичерпуються;
- невисока дохідність (якщо порівнювати з інвестиціями, наприклад, у цінні папери).

Підводячи підсумки, слід зазначити, що в Україні інвестування в золото займає третю позицію серед інших видів інвестування. Незважаючи на зниження курсу золота в 2013 році, його вартість на фінансовому ринку показує позитивну тенденцію зростання і надійності. Для стабілізації грошової системи Україна потребує подальшого розвитку ринку золота та проведення низки інноваційних заходів у цій сфері.

На формування ціни впливають як внутрішні, так і зовнішні чинники, значення яких на практиці визначити досить складно. Одні чинники є більш суттєвими, інші – менш. Чинником, який впливає на ціноутворення підприємства – є обсяг витрат виробництва конкурентів, їх ціни, а також передбачувана реакція конкурентів на зміну цін самого підприємства. Отже,

при плануванні ціни підприємство повинне приймати до уваги весь комплекс чинників.

Вивчивши усі чинники, що впливають на вибір конкретної цінової політики, сформовано дві основні групи: внутрішні або виробничі та зовнішні або ринкові. Внутрішні чинники впливу на ціну є фактично даними бухгалтерського обліку та є індивідуальними для кожного підприємства, в той час як зовнішні – є загальними для усіх і не залежать від підприємства. Проаналізувавши чинники, які впливають на ціноутворення, перейдемо до методики встановлення ціни на продукцію.

Дослідивши методику формування ціни, з'ясовано її шість послідовних етапів, які є взаємопов'язаними і взаємообумовленими та впливають один з одного. Існують різні методи ціноутворення, які групуються у дві групи: витратні методи та маркетингові. При витратних (бухгалтерських) методах ціна встановлюється на основі додавання до виробничої собівартості інших витрат. А при маркетингових (ринкових) – відштовхуються від ціни і в залежності від її величини, формують собівартість.

Для встановлення найраціональнішої ціни як для продавця, так і для покупця рекомендується використовувати маркетингові методи поруч із затратними. Найбільш широко в світовій практиці використовують наступні методи формування ціни:

- на основі визначення повних витрат;
- на основі визначення змінних витрат;
- на основі аналізу графіка беззбитковості і забезпечення цільового прибутку;
- на основі цінності товару для покупця;
- на основі рівня поточних цін.

Історично витратний підхід до ціноутворення є найпоширенішим і, на перший погляд, найнадійнішим. Основою методу слугує така реальна категорія, як витрати фірми на виробництво і збут товарів або витрати, підтвержені документами бухгалтерії. Авторитетність цього підходу підтримується

економічною теорією, що розглядає ціноутворення як засіб забезпечення повного відшкодування витрат і одержання планового прибутку. Ринкові (маркетингові) методи ціноутворення, хоча і є більш різноманітними, значно менше використовуються в Україні.

На сьогодні в Україні наявне усвідомлення важливого значення ціноутворення, що є одним із чинників впливу на ефективність діяльності суб'єктів діяльності, саме тому даному питанню приділяється багато уваги як у науковій літературі, так і в практиці управління підприємством. Як основні чинники ціноутворення розглядаються результати дослідження ринку, що враховують, при встановленні ціни, мотивацію споживачів щодо придбання тих чи інших товарів, а також витрати на виробництво, продаж товарів (робіт, послуг). Значну частку займає дослідження такої складової ціноутворення як планування ціни. Планування ціни включає в себе плановий розрахунок витрат підприємства та його прибутку. Проблемою на цьому етапі є те, що на більшості вітчизняних підприємств планування носить формальний характер.

Ми погоджуємось із К.О. Бужимською [6, с. 289], що основною причиною цього є використання застарілої нормативної бази. Нормативна база є основою планування і являє собою сукупність норм і нормативів витрат трудових, матеріальних, фінансових та інших ресурсів підприємства. Основними критеріями якості норм і нормативів є їх прогресивність та економічність, які є взаємозалежними. Для ефективного планування необхідно створення прогресивної нормативної бази. Важливий регулюючий чинник ціноутворення – державна політика, яка впливає на встановлення ціни продукції. Дана політика полягає в тому, щоб держава контролювала ріст цін та запобігала надмірному відсотку надбавки, що впливає на прибутковість виробників. Але при цьому держава повинна захищати вітчизняних товаровиробників, створюючи такі умови праці, які б призвели до беззбитковості підприємств, надавати їм пільги по відношенню до закордонних, які транспортують дешевшу продукцію. В такому випадку слід піднімати мито та інші транспортні збори на товари, які в достатній кількості виготовляються

вітчизняними виробниками, звичайно, в розумних межах, щоб захистити українські підприємства, та сприяти стимулюванню державних товаровиробників.

Таблиця 2.1.

Світовий попит на золото за 2008-2016 роки.(тонни)

Рік	Ювелірна промисловість	Інвестиції	ETF	Технології	Центральні банки	Загальний обсяг
2008	2306,2	917,9	325,0	464,7	-235,4	3778,3
2009	1816,3	832,3	644,6	414,4	-33,6	3674,0
2010	2051,6	1201,3	420,8	460,5	79,2	4213,2
2011	2091,6	1491,3	236,9	428,5	480,8	4729,8
2012	2130,4	1297,5	306,6	381,4	569,3	4685,1
2013	2678,8	1705,1	-914,1	356,0	623,8	4449,6
2014	2482,0	1005,6	-183,6	348,5	583,9	4236,4
2015	2397,5	1023,9	-128,3	333,8	566,3	4193,1
2016	2060,5	1016,0	531,9	326,9	373,4	4308,7

Проаналізувавши дані наведені в таблиці 2.1. можна зробити висновок, що протягом восьми років ювелірна промисловість особливих змін, щодо кількості використаного золота а ній, не зазнала. Натомість ETF мав як збільшення так і зменшення попиту на золото починаючи з 2008 року і до 2010 попит зростав, вже після 2010 року він поавспадати аж до 2016 року, де була зафіксована найвища кількість використаного злота 531,9 тонн. Щодо інвестицій, то кількість золота, яка припадала на них, показувала позитивну динаміку до зростання проягом восьми років. Кількість золота, що припадала на технології, знижувалася, але не високим темпом. Попит центральних банків на золото не аби як зріс, це можливо зумовлено тим, що держави прагнуть захистити свої економіки, від різних кризових та інфляційних потрясінь. Загалом протягом восьми років був високий попит на золото.

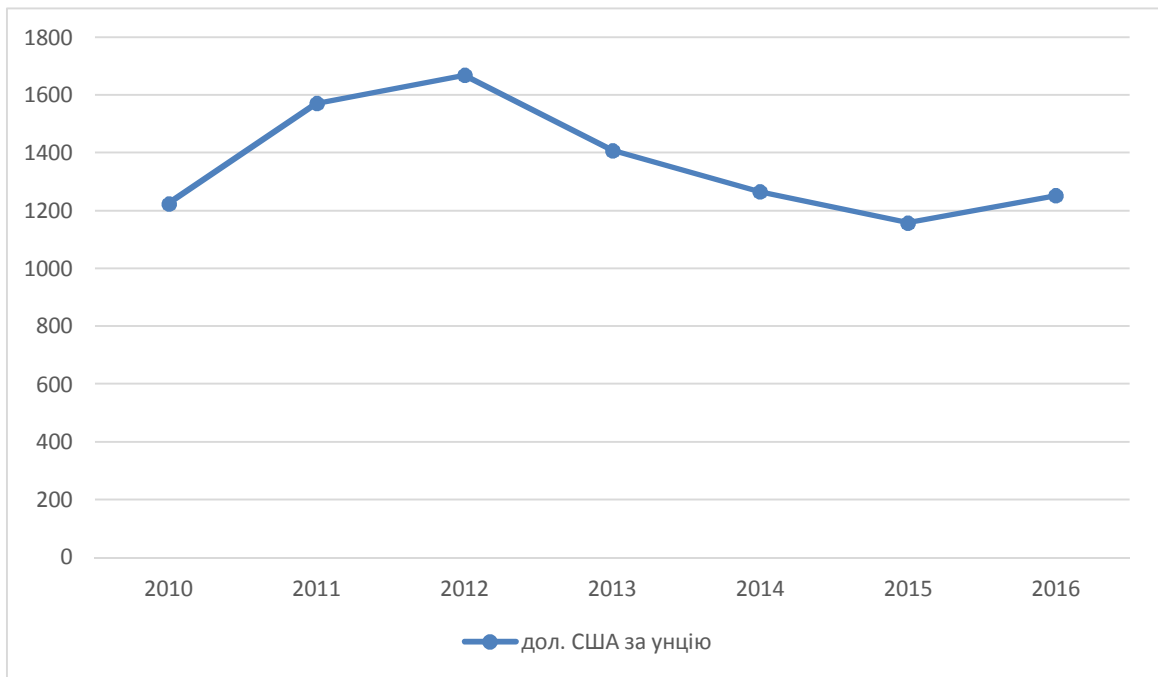

Рис 2.2. Світові ціни на золото впродовж 2010-2016 рр.

На динаміку світових цін на золото впливає, крім обсягів їх видобутку та рівнів споживання, суттєво впливають зміни курсів валют, фондових індексів і цін на нафту.

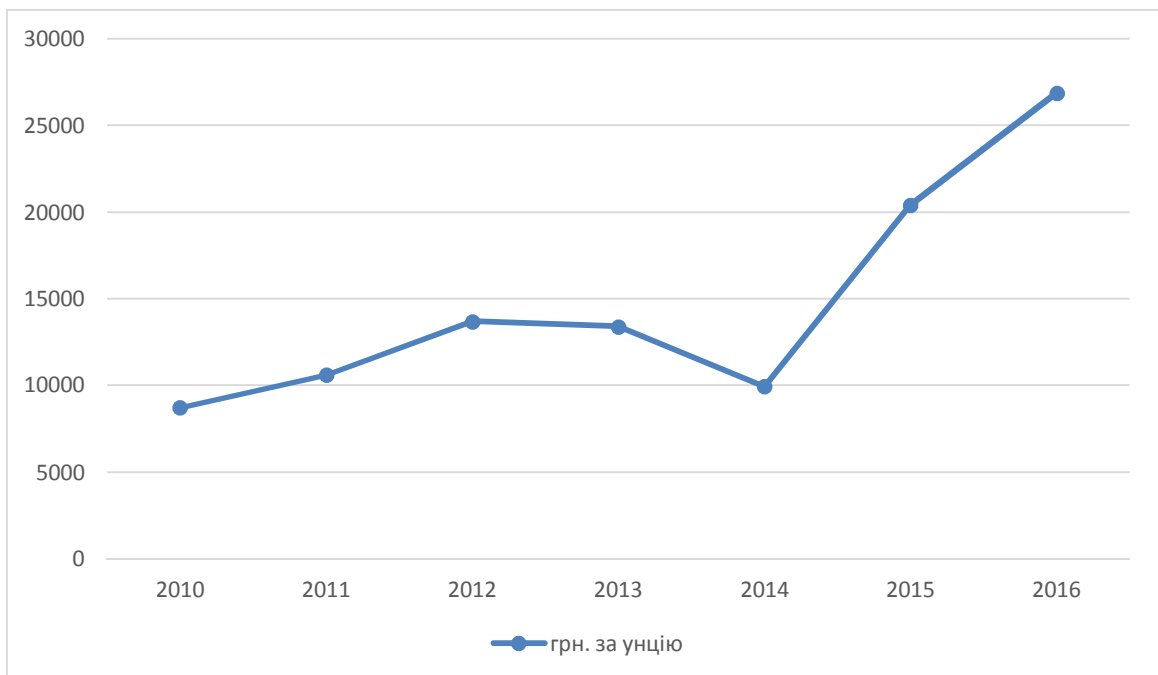

Рис. 2.3. Ціни на золото в Україні впродовж 2010-2016 рр.

На вітчизняному ринку золота ціна змінювалась під впливом економічної ситуації в країні. Спочатку ціна на золото зростала, але в країні відбулася економічна і політична криза, яка залишила слід на ціні на золото. Під час кризи ціна на золото значно знизилась, але згодом підвищилась, це було зумовлено бажанням громадян захистити свої заощадження у зв'язку з нестабільною та складною ситуацією в країні.

Рис. 2.4. Національні золотовалютні резерви України впродовж 2010-2016 рр

Основна причина зниження резервів в серпні 2013 — погашення кредитів МВФ. Національний банк України віддав кредиторам ту складову валютного резерву, яка була раніше позичена. Таким чином валові резерви НБУ за 8 місяців 2013 року скоротилися на \$ 2,9 млрд, але чисті резерви НБУ (без урахування позичених у МВФ коштів) за цей період зросли на \$ 1,4-1,8 млрд (їх обсяг на кінець серпня 2013 оцінюється в \$ 14,4-14,8 млрд порівняно з \$ 13 млрд на початок 2013 року).

На 01 грудня 2016 року міжнародні резерви становили 15 млрд. 271 млн. дол. США (в еквіваленті) за попередніми даними. У зв'язку з посиленням політичної напруги, необхідністю здійснення платежів за

державним боргом та переоцінкою резервних активів за місяць вони зменшилися на 1,6%. Загалом за останні 12 місяців вони збільшилися на 17%

До чиників які призводять до зміни тренду можна віднести:

1. Зростання чи скорочення фізичного попиту та видобутку провідними виробниками.

2. Ціна на нафту та продукцію інших товарних груп. Підвищення ціни на нафту призведе до зростання ціни на інші види сировини, зокрема ціни на золото.

3. Світові фінансові індекси. Індекс Dow Jones – середній показник курсів акцій групи найбільших компаній США. В умовах спаду виробництва американської економіки простежується тенденція недовіри інвесторів до фондового ринку США. У таких умовах аналіз відношення індексу dow Jones до ціни на золото відображає різке зростання вартості золота.

4. Курс долара. Ціна золота, виражена в доларах США, є відображенням позиції цієї валюти і прямо реагує на щонайменші зміни її курсу.

Ціна на золото відображає загальносвітову економічну ситуацію, вартість золота завжди була індикатором ефективності або збитковості альтернативних інвестиційних інструментів.

Розділ 3. Сучасні монетарні тенденції на ринку золота

Золото - актив який не генерує грошового потоку, не створює прибутків в реальних секторах економіки, воно є хеджевим активом (страховим інструментом, що компенсує фінансові ризики), яке зберігає вартість в період негативних реальних процентних ставок і дохідностей.

Золото не користується попитом за часів позитивних реальних дохідностей в такі періоди фінансові активи приносять велику реальну прибутковість. Золото вважається резервним активом вищої інстанції. Під час економічної кризи агенти знаходять «тиху гавань» в доларах. У період падіння долара або нестабільності головного резервного активу, що генерує прибутковість, на перший план входить золото як страховий інструмент, який колись був основним металевим засобом обміну.

Реальні процентні ставки залежать від двох факторів - прибутковості держоблігацій і інфляції.

В плані глобальних довгострокових тенденцій золото і реальні ставки є обернено корельованими величинами. Реальні процентні ставки в світі пішли вгору в кінці 2011 - слідом за запуском програми Twist (викуп довгострокових зобов'язань на виручені від продажу короткострокових паперів кошти без додаткової емісії грошей) і початком нового кредитного циклу в розвинених країнах світу. Ціна ж на золото (незважаючи на інформацію про можливе маніпулюванні) кинулися вниз.

Провналізувавши залежність реальних процентних ставок і ціни на золото, можна зробити висновок, що банки регулюючи реальні процентні ставки, можуть регулювати ціну на золото.

На початку 2013 року реальні ставки в розвинених країнах остаточно закріпилися на позитивному рівні і продовжують рости.

Ринку золота притаманна циклічність, яка пов'язана з циклами кон'юнктури і ділової активності. Воно являється біржовим активом і підпорядкувати повторюваним циклам і тенденціям, чутливо реагує на зовнішні зміни. Періоди зростання ціни золота збігаються з періодами

падіння ринку активів, а періоди падіння ціни на золото відповідають періодам глобального зростання ринку акцій. Наприклад, вихід американських індексів на максимуми в 2013 році ознаменувався завершенням зростаючого циклу в вартість золота, визванного початком антикризових заходів стимулювання центральних банків в відповідь на дефіцит ліквідності і кредитне стиснення.

Ціна на золото зростає і в умовах високої інфляції, і в умовах ризику дефляції.

Висновки

Дослідивши теоритичні основи функціонування можна запевнити що золото показником розвиненості, багатства країни. Золото може використовуватися: при вторинній переробці, у вигляді офіційних резервів. Золото має найрізноманітніший попит: в промислово-побутове використання, ювелрна промисловість, радіоелектроніка, приватні накопичення, інвестиції, спекуляційні угоди, скупка золота центральними банками для поповнення своїх золотовалютних резервів. Воно характеризується: незалежністю, як резервний засіб, високою ліквідністю, дивесифікацією активів. Країни які мають великі запаси золота мають розвинену і стійку економіку.

На ціну золота впливають різні фактори в тому числі попит і пропозиція. В залежності як веде себе попит на золото, зростає чи спадає, так і змінюється ціна зростає і спадає відповідно. Якщо пропозиція на золото зростає то ціна на нього знижується, а коли пропозиція знижується то ціна спадає. В остані роки попит на золото зріс, адже в багато країн світу хочуть застерегти свою економіку від інфляції, криз і т.д.. А так як золото є незалежним, від держави, валют, дохідності вкладів і надійності кредитів.

Розпочинаючи ще з часів коли золото лише починало функціонувати йому були притамані різноманітні тенденції до розвитку. На сьогоднішній час золоту притаманно багато тенденцій, одними з них є сучасні монетарні тенденції. Золото є найкращим засобом збереження національних валют. Адже воно зберігає свою вартість при різних кризових ситуаціях в країні.

Отже золото є невід'ємною частиною будь-якої країни світу. Адже немає настабільнішої фінансової одиниці ніж золото. Тому потрібно збільшувати запаси резервів золота в Україні, для того щоб стабілізувати економічну ситуацію в країні, вийти на європейський стандарт.

Список використаних джерел

1. Вінницький, С. Формування цілей управління золотовалютними резервами у світовій економіці / Сергій Вінницький // Вісник Тернопільського національного економічного університету. – Тернопіль: ТНЕУ, 2015. – Вип. 3. – С. 18-28.
2. Дудченко В. Ю. Міжнародний ринок золота: сучасний стан і Структура / В.Я. // Дудченко Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України, - 2012. - Вип. 36. - С. 75-82. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pprbsu_2012_36_10
3. Заячківська О. В., Дудін С.А. Особливості функціонування ринку золота на сучасному етапі: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/prvse/2010_1/3.pdf
4. Козюк В. В., Березюк Р. М., Шиманська О. П. Мікроекономіка: навч. посіб. – Тернопіль: Економічна думка ТНЕУ, 2011. – 497 с.
5. Кужелев М. О. Ринок дорогоцінних металів як складова валютного ринку держави: функціонування та розвиток в Україні / М. О. Кужелев // Економічний вісник університету. - 2015. - Вип. 25 (1). - С. 174-178. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/escvu_2015_25%281%29__32
6. Мельник В.В. Міжнародна інвестиційна діяльність: Навч.посібник / В.В. Мельник. В.В. Козюк. – Тернопіль: Карт-бланш, 2010. – 249 с.
7. Миколенко А. А. Світовий ринок золота в кризові часи / А. А. Миколенко // Агросвіт. - 2014. - № 17. - С. 76-84. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/agrosvit_2014_17_15
8. Миколенко А. А. Основні чинник впливу на ринок золота / А. А. Миколенко // Інвестиції: практика та досвід. - 2013. - № 23. - С. 93-95. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ipd_2013_23_21
9. Михальський В.В. Про фінансові та товарні аспекти ринку золота як один із чинників зростання економіки // Фінанси України: журнал. – 2010. – № 4. – С. 95–105.

10. Михайловський О. В. Аналіз ефективності світового ринку золота / О. В. Михайловський // Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. Економічні науки. - 2011. - Вип. 4. - С. 110-118. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vchtei_2011_4_21

11. Пухальська А. П. Аналіз кон'юнктури та тенденцій сучасного розвитку ринку золота / А. П. Пухальська, О. В. Коротаєва // Вісник Запорізького національного університету. Економічні науки. - 2014. - № 2. - С. 217-225. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vznu_eco_2014_2_25

12. Слісарук С. Дорогоцінна перспектива / С. Слісарук // Експерт. – 2012. – № 14. – С. 50–56.

13. Чушак А. М. Аналіз інвестиційної діяльності на ринку золота України / А. М. Чушак, О. І. Зубрицька // Інноваційна економіка. - 2014. - № 2. - С. 156-162. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/inek_2014_2_25

14. Яременко С., Юрчук Г., Ринок банківських металів – новий сегмент фінансового ринку України. // Вісник Національного банку України. –2012. – №1. С. 36–39.

15. Яригіна А. Світовий ринок золота. – М.: Інститут Фінансових Досліджень. – 2011. – № 2. С. 16–23 .